

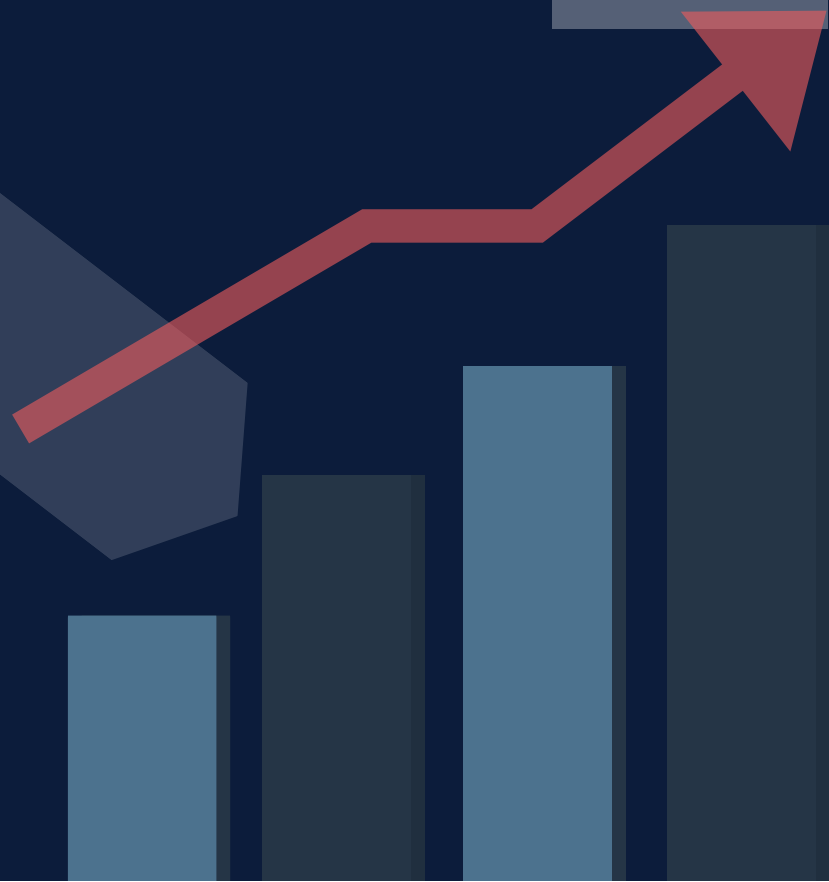
NATIONAL
DEMOCRATIC
INSTITUTE

ЦЕНТАР ЗА ИСТРАЖУВАЊА И АНАЛИЗИ

НОВУС

Истражување за интеркултурен и интеррелигиски дијалог во струмичкиот регион

Содржина

Вовед	2
Методологија	2-3
1.1 Структура на испитаниците учесници во анкетното истражување	3-5
I Дефинирање на интеркултурен дијалог	6
II Политики	6-9
III Почитување на човекови права	9-11
IV Предизвици.....	11
V Препораки	12-13
VI Заклучок.....	13-14

Вовед

Интеркултурниот дијалог е широко признат како инструментална алатка во градењето на условите за мир и одржлив развој. Недостатокот од постојани податоци создава бариери во креирањето на политики кои се базираат на докази и мерење на постигнатиот напредок во развојот на меѓучовечките и интернетнички односи.

Ова истражување се спроведува во рамките на проектот *United in Diversity* и е прво од ваков тип кое се спроведува на локално ниво кое прави преглед на тоа како локалната самоуправа го концептуализира и операционализира интеркултурниот дијалог и прави мапирање на неговата корисност за иднина.

Интеркултурниот дијалог е важен предуслов за мир, спречување на насилството, екстремизмот, почитување на човековите права и унапредувањето на меѓусебното разбирање.

Методологија

Истражувањето што го спроведе Центарот за истражување и анализи „Новус“ во рамките на проектот *United in Diversity* се спроведе за да направи преглед на моменталното разбирање на интеркултурниот и интеррелигискиот дијалог и со тоа да направи оценка како тоа се рефлектира во тековната политика и законодавство. Исто така ги идентификува предизвиците и можностите на оперативно ниво и дава увид за тоа како да се обликуваат идните перспективи и политики.

Ваквото истражување е прво од ваков вид што го испитува имплементирањето на интеркултурниот дијалог на локално ниво и затоа прашањата и одговорите беа наменети да ги истражат достапните информации и да ја анализираат ситуацијата, трендовите, предизвиците и постоечките празнини и можности.

Истражувањето особено се фокусираше на следните прашања кои се однесуваат на интеркултурниот дијалог:

1. Како се дефинира и применува интеркултурниот дијалог на локално и национално ниво?
2. Кои политики и законодавство се актуелни во моментот за промовирање на интеркултурниот и интеррелигискиот дијалог?

3. Со какви предизвици се соочува локалната самоуправа поврзано со интеркултурниот дијалог?
4. Како може интеркултурниот и интеррелигискиот дијалог да го одржи долгорочниот социо-економски развој на едно општество ?
5. Кои можности ги дава интеркултурниот дијалог за развој на едно општество?

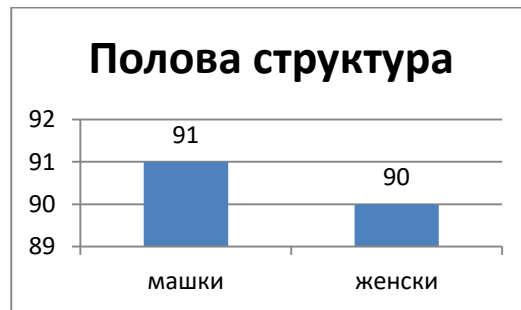
Содржината на истражувањето се фокусираше на политиките, истражувајќи и анализирајќи ги локалните политики, законодавството и релевантите институционални рамки во однос на спроведувањето на интеркултурниот и интеррелигискиот дијалог.

Наодите од истражувањето ја идентификуваат потребата за точните двигатели на ефективен дијалог, поволната средина за дијалог и на видовите на интервенции кои се потребни за зајакнување на ефективностa на дијалогот.

Анкетата за истражувањето се состоеше од 19 квантитативни и квалитативни прашања и беше структурирана околу три главни делови: (i) Структура на испитаниците (ii) Дефиниција, (iii) Состојба на работи и (iiii) Оперативна димензија.

1.1 Структура на испитаниците учесници во анкетното истражување

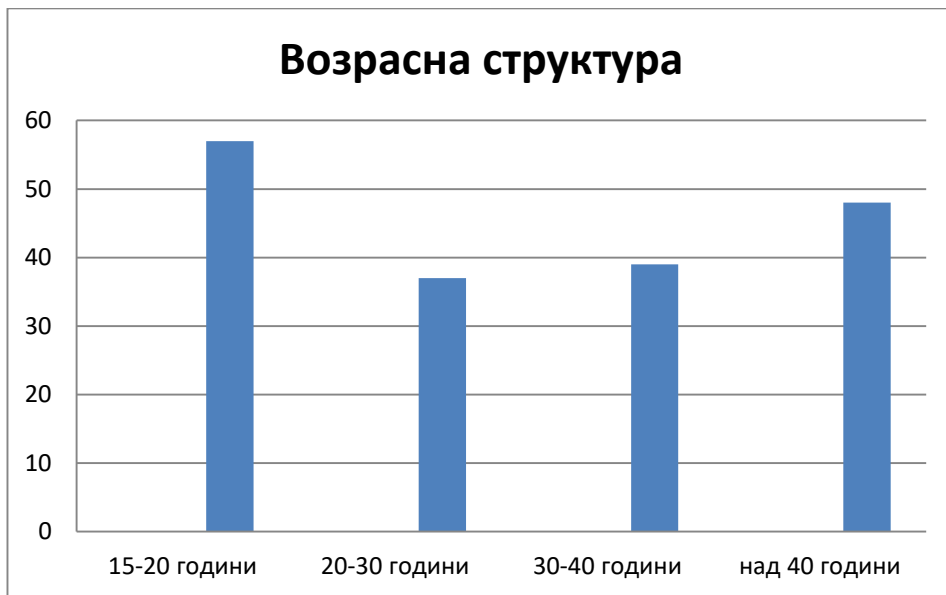
Во истражувањето учествуваа вкупно 181 испитаник од кои 90 (49,7%) женски испитаници и 91 машки испитаници (50,3%), со што може да се заклучи дека истражувањето имало избалансиран пристап во однос на учеството на учесниците според половата структура.

Графикон 1: Полова структура на испитаниците учесници на анкетата

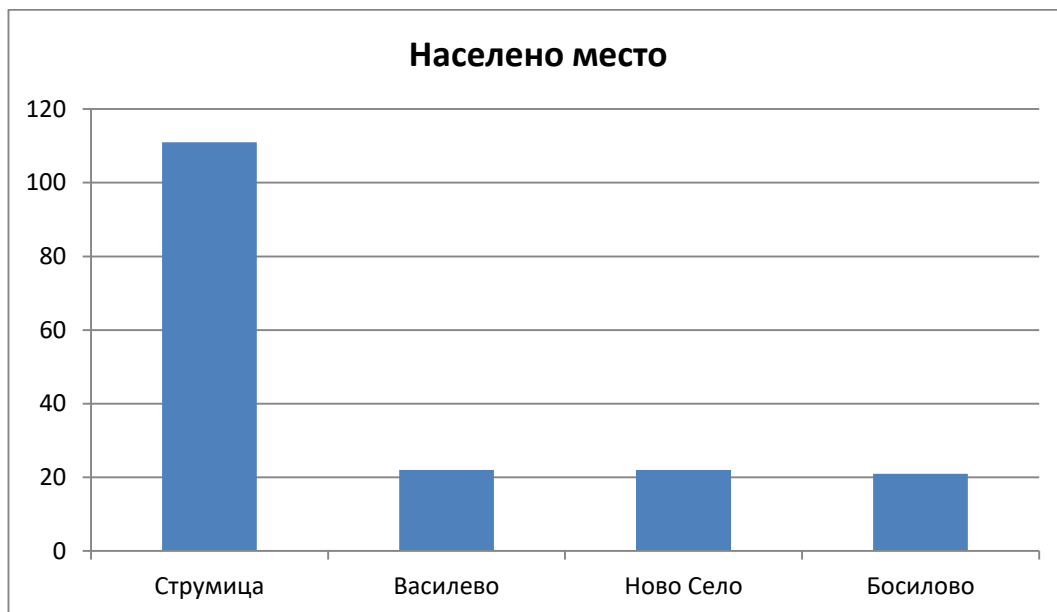
Според возраста најголем процент од испитаниците биле на возраст од 15 до 20 години, некаде околу 31,5% или 57 испитаника, над 40 години биле 48 испитаника или 26,5%, 21,5% или 39 испитаника биле на возраст од 30 до 40 години и 20,4% или 37 испитаници се на возраст од 20 до 30 години. Во истражувањето се внимавало да

бидат опфатени речиси сите возрасни структури, иако поголем акцент се става на младата популација.

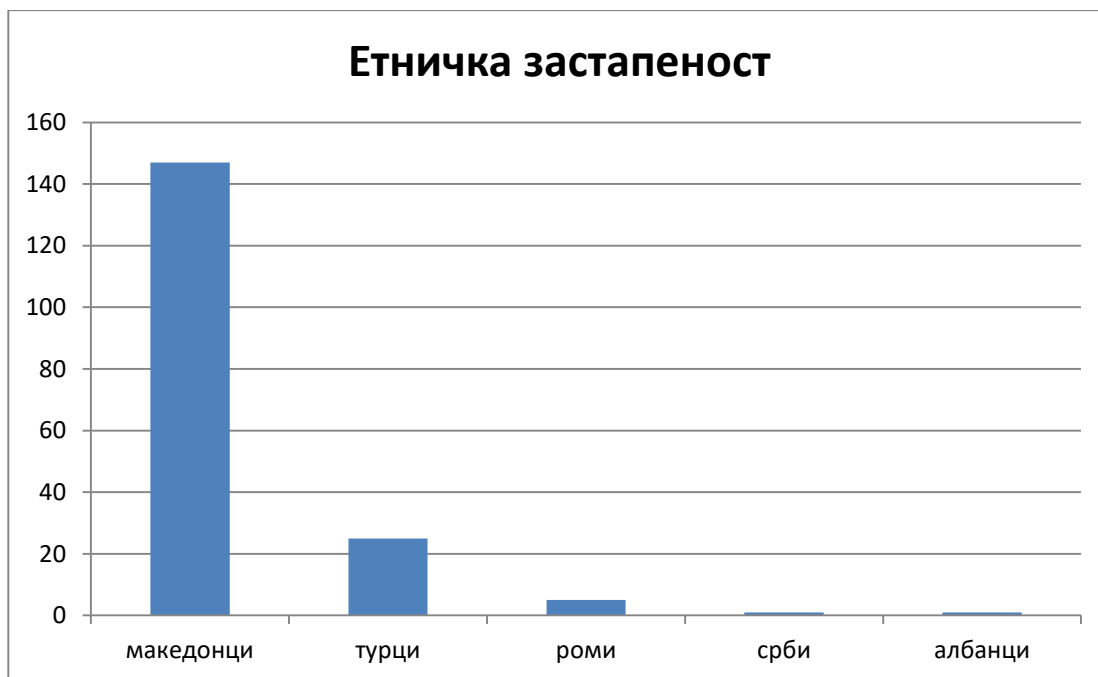
Графикон 2: Возрасна структура на испитаниците

Според живеалиштето на испитаниците најголем број на испитаници се од општина Струмица или 111 испитаници 63,1% , 22 испитаника 12,5% од општина Василево и Ново Село и 21 испитаника 11,9% од општина Босилово. Поголемиот број на испитаниците се од урбана средина.

Графикон 3: Населено место на испитаниците

Со оглед на фактот дека во југоисточниот дел на државата поголемиот процент на населението е македонско затоа и повеќе од 81,2% или 147 испитаници се македонци, додека само мал процент од испитаниците припаѓаат на другите етнички заедници, 25 или 13,8% се турци, 5 испитаници или 2,8% се роми и по еден испитаник има од српска, и албанска етничка припадност.

Графикон 4: Етничка застапеност на испитаниците

Според верската припадност 119 испитаници или 65,7% се изјасниле со православна вероисповест, 19 или 10,5% католичка вероисповест, 3 испитаници или 1,7% припадници на евангелистичко-методистичката, 18,2% или 33 испитаници се изјасниле дека се со исламска вероисповест, додека 6 испитаници или 2,8% се изјасниле како атеисти и 1 испитаник се изјасниле како агностик¹. Поголемиот процент се припадници на христијанската религија или 141 испитаник, 33 испитаници на муслиманската религија, 6 испитаници се изјаснале за атеисти² и еден за агностик.

¹Агностик - претставник на учењето дека вистинската суштина на постоењето, на Бога и на натприродното не може да се спознае.

²Атеист - терминот атеист се однесува на луѓе кои го негираат постоењето на Бог.

I Дефинирање на интеркултурен дијалог

- Контекстот е круциален за дефинирање и примена на интеркултурниот дијалог;
- Интеркултурниот дијалог е неопходен во креирањето на социјалната кохезија и мир и претставува инструмент во постигнување на зададените цели;
- Интеркултурниот дијалог се повеќе се препознава како инструмент што придонесува кон одржување на мирот во едно општество и спречување на конфликти;
- Интеркултурниот дијалог е концепт со широк опсег и ангажманот на повеќе чинители е клучен за обезбедување на негово спроведување

II Политики

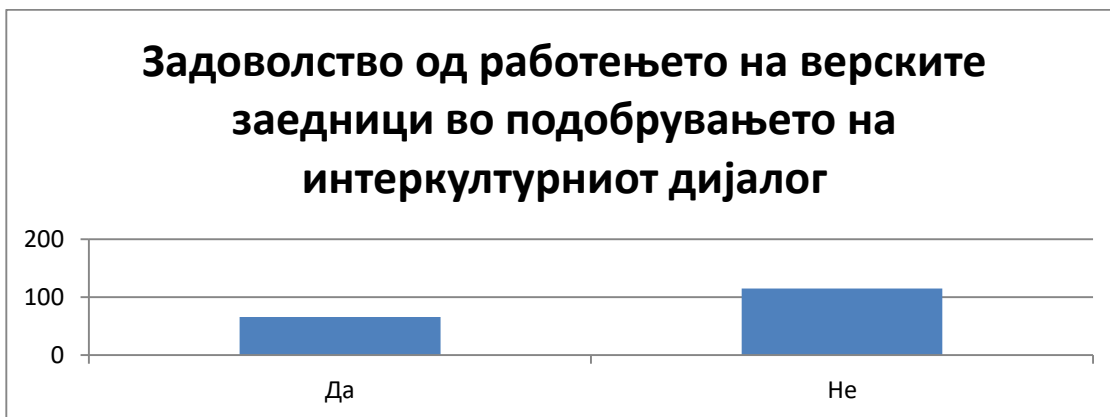
Мнозинството од испитаниците (43,1%) наведуваат дека не се запознаени со локалните и националните политики за интеркултурен дијалог, додека само 16% од испитаниците потврдиле дека се запознаени со нивното постоење. Потребна е поголема промоција за постоењето на ваквите политики и на национално и на локално ниво бидејќи 23,8% од испитаниците не се сигурни за нивното постоење.

Графикон 5: Запознаеност на испитаниците со локалните и националните политики за интеркултурен дијалог

Верски заедници и верски базирани организации се клучни во обезбедувањето на интеркултурниот дијалог и во давањето на поддршка воспроведување на политиките.

Во тој контекст 63,5% од испитаниците одговориле дека религиозните заедници доволно не работат на подобрување на интер-религиозниот дијалог помеѓу припадниците на различни религиозни групи, а само 36,5% одговориле дека се задоволни од нивното работење во тој дел. Интер-религиозниот дијалог е еден од битните фактори за одржување на мирот и безбедноста во едно општество, затоа запознавањето со учењето и верата на другиот е еден од битните фактори за намалување на верскиот фундаментализам. Во Струмичкиот регион постојат повеќе верски заедници кои припаѓаат на христијанската религија меѓу кои: православни, католици, евангелисти, методисти, адвентисти, јеховини сведоци, саботјани и др. и во помал процент застапеност на исламот. Запознавање на населението со основните доктрини на овие религии е клучно за одржување на меѓучовечките односи и меѓусебното разбирање.

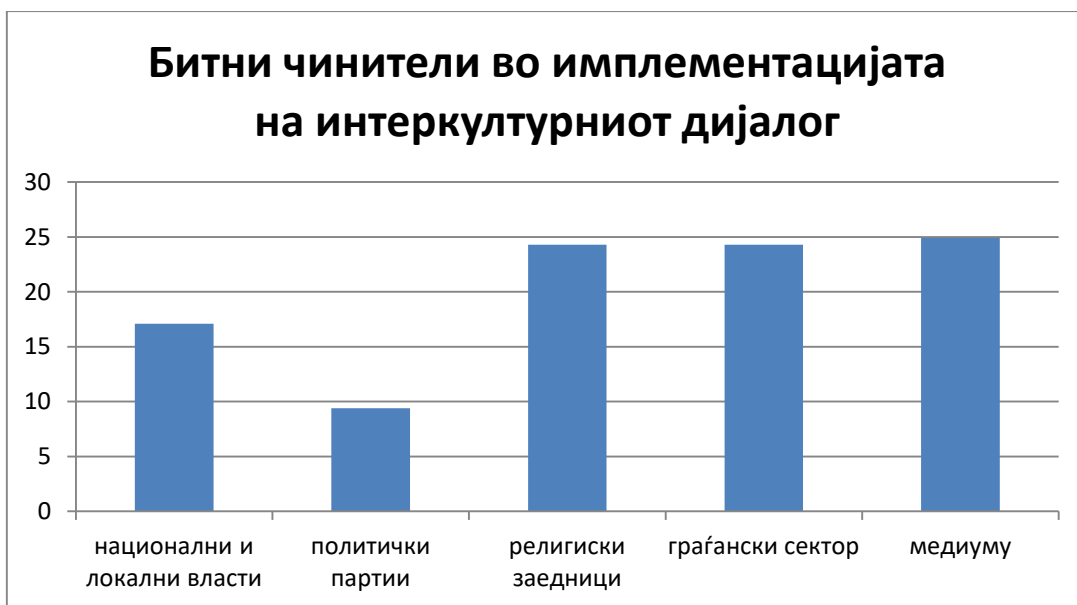
Графикон 6: Задоволство на испитаниците од работењето на верските заедници во подобрувањето на интеркултурниот и меѓурелигиозниот дијалог

Религиозните заедници се еден од клучните фактори за решавање на тензиите кои се создаваат на верска основа. Еден од клучните фактори за прифаќање на „другиот“ како различен од себе си по однос на вера и етничка припадност доаѓа од страна на религиозната група на која припаѓаме и од страна на институциите каде се практикува верата. Затоа религиозните заедници треба да влејат доверба кај народот за подобрување на довербата и разбирањето помеѓу различните верски заедници. Работењето во еден затворен систем и нивната затвореност ги прави недоверливи и неотворени за преземање на други активности во однос на подобрувањето на интер-

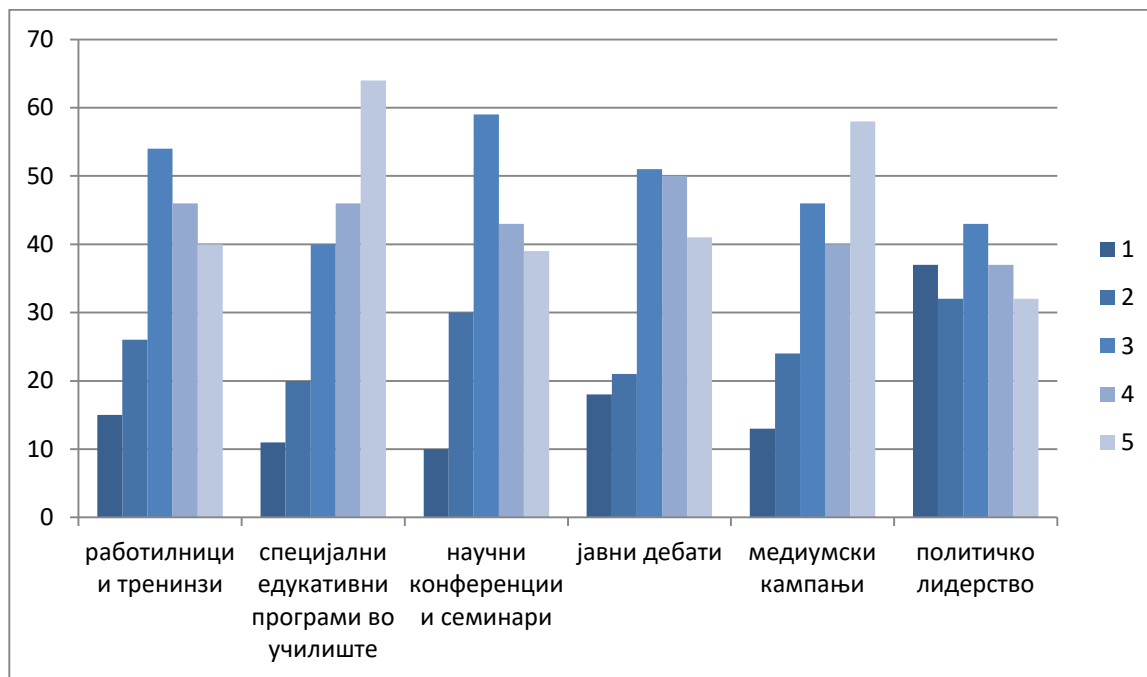
религискиот дијалог. Во тој контекст повеќе од 63,5% од испитаниците одговориле дека религиските заедници не работат доволно на подобрувањето на интер-религискиот дијалог помеѓу припадниците на различни религиски групи, додека само 36,5% одговориле дека се задоволни во овој контекст. Во спроведување на политики за запознавање со „другиот“ клучна улога имаат и културните и образовните институции во државата, но сепак нивните програми се многу оскудни во однос на промовирањето на интеркултурниот и интер-религискиот дијалог. Во однос на програмите кои ги имаат најчести активности кои се преземаат е промоција културното наследство вклучувајќи најразлични периоди од историското минато. Ваквите активности не влијаат доволно во менување на перцепцијата на поединецот по однос на прифаќање на „другиот“. Во однос на активностите кои ги преземаат културните и образовните институции 59,1% одговориле дека не работат доволно во промоцијата на интеркултурниот и интер-религиски дијалог, додека само 40,9% одговориле дека се задоволни од нивното работење.

Медиумите играат важна улога во креирањето на мислење кај популацијата и не случајно 24,9% од испитаниците одговориле дека медиумите се еден од најбитните чинители во имплементацијата на интеркултурниот и интер-религискиот дијалог. Граѓанскиот сектор и религиските заедници според испитаниците се еднакво одговорни во имплементација на интеркултурниот и меѓурелигискиот дијалог или 24,3%, националните и локалните власти според испитаниците се помалку одговорни или 17,1% и најмалку одговорни според испитаниците за имплементација на интеркултурниот и меѓурелигискиот дијалог се политичките партии.

Графикон 7: Битни чинители според испитаниците во анкетата во имплементацијата на интеркултурниот и меѓурелигискиот дијалог

Според испитаниците најприфатливи механизми за промовирање на интеркултурниот и меѓурелигискиот дијалог се специјалните едукативни програми во училиштата, медиумските кампањи и научните конференции и семинари. Политичкото лидерство исто така претставува битна алка во промовирањето на интеркултурниот дијалог. На графиконот подолу се покажани механизмите за промовирање на интеркултурниот и меѓурелегискиот дијалог каде 1 е најмалку важно, 5 најмногу важно.

Графикон 8: Активности и механизми кои придонесуваат за промовирање на интеркултурниот дијалог. Каде 1 е најмалку важно, 5 најмногу важно.

III Почитување на човекови права

Права и слободи на човекот и граѓанинот се основните критериуми што ја отсликуваат улогата на човекот и граѓанинот во едно општество. Истовремено тие се најясниот показател за карактерот на власта. Колку се понапредни тие, толку повеќе ја стеснуваат можноста на власта за злоупотреби и арбитрарност кон правата и слободите на човекот.

Република Македонија, од 1997 година ја прифатила јурисдикцијата на Европскиот суд за човекови права во Стразбур, Франција.

Човековите права се сметаат за прекршени во следниве неколку примери:

- Непризнавањето на раса или етничка група
- Ако жените не бидат третираны како еднакви со мажите
- Ако религиозни групи не бидат третираны како еднакви со други
- Осудувањето на смрт
- Ако човекот е продаден или третиран како слуга
- Гаснењето на водата при неплаќање на одредена сметка
- Непостоење на бесплатно школување
- Казнувањето на личност без правилно судење
- Немањето право на глас или политичко претставување
- Немање право на социјално и здравствено осигурување

На прашањето дали како друга етничка и конфесионална група ви е ускратено некое човеково право во однос на образование, право на глас, право на здравствена услуга, социјална заштита итн, 10,5% одговориле со потврден одговор, додека 89,5% одговориле со негативен одговор. Од дадените објаснувања на испитаниците тие имаат наведено дека се дискриминирани по однос на верска и етничка основа и дека потешко се избираат за добивање на своите права, ускратено право за вработување врз база на религиска и етничка припадност. Повеќе од 96,1% од испитаниците одговориле дека досега не биле спречени во изведување на некаков верски обред од страна на поединци или групација на луѓе, додека само 3,9% од испитаниците одговориле дека биле спречени и како причина навеле дека биле нападнати од страна на друга етничка заедница додека влегувале во христијански верски објект.

Како најчест вид на стереотипи, предрасуди и говор на омраза со кои се имаат сретнато испитаниците само затоа што сте припадници на друга етничка заедница од мнозинската или затоа што припаѓате на друга религија ги навеле следните:

- Немало шанси да сум атеист, тоа било грев, Господ постоел;
- Единствено имам добиено коментари од повозрасни, најчесто роднини, да не кажувам дека не сум верник и други слични коментари;
- Се имам сретнано не со стереотипи и предрасуди туку со факти дека ромите/турците што просат се работоспособни но поубаво им е да просат и зберените пари да ги злоупотребат за дрога алкохол и комар;
- Дека крадеме, слушаме извици како „дека крадеме“, довикувања „ѓуптин“ „не ви е тука местото“
- Дека албанците се криминалци и дека муслиманите се терористи;
- Дека сум хомофоб затоа што сум христијанка;
- Дека ромите крадат и лажат;

- Како припадник на католичка вероисповед многу луѓе ме гледаат зачудено и сметаат дека тоа е некаква секта во негативен контекст. Морам да им објаснувам дека всушност католицизмот не се разликува многу од православизмот;
- Дека бојата на кожата кажува каков човек си;
- Дека не се баѓаме ние кавурите
- Кавури

IV Предизвици

- Конфликтите и насилството од сегашноста и минатото претставуваат значајни и комплексни предизвици за да ги донесат заедно различните луѓе да започнат меѓусебен дијалог;
- Експлоатацијата на медиумите може да генерира и пропагира негативни стереотипи, предрасуди и говор на омраза;
- Длабоко вкоренетите предрасуди и крути општествени норми може да ги спречи општествата да бидат отворени кон прифаќање на другиот;
- Отсуството на национална и локална политика за интеркултурен дијалог може да го ослабне владеењето и спроведувањето на истиот, што се надополнува со ограничената политичка волја и финансирање.
- Опкружување засновано на почит, толеранција и прифаќање на другиот е од суштинско значење за да се овозможи интеркултурна дијалог да напредува;
- Сеопфатно разбирање на културната разноликост помеѓу сите граѓани треба да поддржи со квалитетно образование, силен медиумски сектор и соодветна дисеминација на знаење;
- Политика со јасни и специфичните приоритети се неопходни за водење на интеркултурниот дијалог, и треба да биде поддржан со механизми со јасно дефинирани надлежности;

- Овозможување на инклузивен пристап и партиципација на сите чинители во носењето на политиките за интеркултурен дијалог.

V Препораки

Приоритетна област	Цел
Политики и законодавство	<ul style="list-style-type: none"> • Развивање и усвојување на јасни политики кои одговараат на барањата на луѓето со различно културно потекло • Воспоставување на национални акциски планови и стратегии за интеркултурен дијалог кои се прилагодливи на променливите околности и кои се усвоени со консултативни процеси со чинители на национално и на локално ниво • Создавање на институционални структури за унапредување и управување со интеркултурниот и меѓурелигиски дијалог на национално и на локално ниво со поставени на јасни функции и одговорности • Одвојување на доволно финансиски средства (буџет) и мобилизирање на ресурси за спроведување на интеркултурен дијалог
Соработка	<ul style="list-style-type: none"> • Организирање на размена меѓу различни религиозни групи и креирање на младинска мрежа составена од припадници на различни религии. • Проширување на соработката помеѓу сите релеватни чинители, меѓународни и религиозни организации, граѓанско општество, приватен сектор и локални и национални институции
Место за дијалог	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедување на можности за дијалог на локално ниво • Креирање на безбедно место за итеркултурен дијалог, место за состаноци за културна размена и место каде ќе се промовира социална, културна и религиозна разноликост
Партиципација	<ul style="list-style-type: none"> • Поттикнување на инклузивно учество на повеќе заинтересирани чинители за интеркултурен дијалог, особено граѓанскиот сектор • Поттикнување на активно вклучување на младите и жените во активности за интеркултурен и меѓурелигиски дијалог • Поддржување на културни и уметнички активности и препознавање на улогата на уметниците и креативците како катализатори на дијалог и взаемно разбирање <p>Промовирање на поголема културна разновидност помеѓу вработените во културните институции и организации</p>
Програми	<ul style="list-style-type: none"> • Дизајнирање и имплементирање на програми кои овозможуваат размена помеѓу различни културни групи • Зголемување и поддршка на заеднички иницијативи помеѓу чинители со различно културно и религиозно потекло • Овозможување на поголема соработка помеѓу секторот за

	<p>образование и култура преку иницирање на заеднички проекти</p> <ul style="list-style-type: none"> • Искористување на можности за користење на културата, посебно на културното наследство и уметноста за промовирање на интеркултерен дијалог <p>Зајакнување на капацитетот на интеркултурниот дијалог како средство за превенција од конфликти</p>
Образование	<ul style="list-style-type: none"> • Усвојување на образовни политики кои го инкорпорираат интеркултурниот дијалог како принцип • Правење ревизија на едукативните програми да го интегрираат принципите на интеркултурниот дијалог како фундаментален елемент на општеството • Претставување на мирот и учењето за културата во формалниот образовен систем на локално ниво • Истражување на позитивниот импакт на формалното и неформалното образование во промоција на интеркултурниот дијалог • Поттикнување на дијалог во училиштата помеѓу учениците и нивните родители со различно културно потекло

VI Заклучок

1. **Интеркултурниот дијалог е се повеќе препознаен како предуслов за мирно и одржливо општество** – овој конкретен наод се појавува постојано во одговорите истакнувајќи го значењето на интеркултурниот дијалог за поттикнување на поотпорни општества со цел да се спречат конфликти и да се одржува мирот. Интеркултурниот дијалог може да го поддржи и спречи повторувањето на насилен конфликт преку промовирање на мирот и социјалната кохезија, а оттука и на одржлив развој на општеството кое се темели на исполнување на мирот и стабилноста во едно општество.
2. **Интеркултурниот дијалог придонесува за исполнување на низа на цели и се смета како корисен и позитивен инструмент** – над 90% од испитаниците наведоа дека интеркултурниот и интеррелигискиот дијалог помага да се надминат предрасудите и стереотипите, ја зголемува почитта кон човековите права и промовира толеранција и отвореност. Покрај тоа интеркултурниот дијалог е наведен како моќна алатка за борба против ксенофобијата, спречување на конфликти и насилен екстремизам, промовирање на мирен соживот, позитивна граѓанска култура и родова еднаквост.
3. **Постојат широки варијации за тоа како се разбира интеркултурниот дијалог и како се рефлектира во законодавни рамки и во политиката** – Повеќето од испитаниците имаат одговорено дека не се запознаени со локалните и националните политики за интеркултурен дијалог и со самото дефинирање што значи интеркултурниот дијалог. Затоа треба идните

политики да се насочат кон оформување на политики кои ќе дадат прецизни дефиниции за интеркултурниот дијалог и зошто е важна неговата имплементација.

4. **Улогата на властите во имплементирањето на интеркултурниот дијалог** – Испитаниците наведуваат дека политичката рамка и политичката волја е клучна за да се обезбеди ефективен интеркултурен дијалог. Политиките за промовирање на интеркултурниот дијалог бараат еден холистички, интердисциплинарен и интегриран пристап.
5. **Формалното и неформалното образование игра значајна улога во промовирање на интеркултурниот дијалог** – испитаниците истакнуваат дека различните предавања, работилници и други активности се клучни во промовирањето на интеркултурниот дијалог. Ваквите активности освен што треба да се прават од форамните институции во државата и граѓанскиот сектор игра клучна улога за нивното одржување.
6. **Медиумите исто така играат клучна улога во промоцијата на интеркултурниот дијалог** – Испитаниците ги наведуваат медиумите како значајна алатка во комуникацијата и изразувањето на граѓанска партиципативност. Тие исто така истакнаа понатамошната употреба на медиумите како алатка за зголемување на взаемното разбирање на културната разноликост. Исто така испитаниците истакнаа дека медиумите а особено социјалните медиуми исто така се користат како алатка за зголемување на расизмот и говорот на омраза.
7. **Значењето од обезбедување на инклузивна партиципација и пристап на место за интеркултурен дијалог** – Испитаниците истакнаа дека политиките треба да поттикнат целсона партиципација и вклучување на сите чинители во општеството, особено младите и жените во градење на политики за интеркултурен дијалог. Исто така истакнаа дека е потребно обезбедување на место каде ќе се промовира интеркултурниот дијалог. Културните институции се едни од најбитните како место за промовирање на интеркултурниот дијалог.
8. **Интеркултурниот дијалог бара повеќе секторска соработка** – Повеќесекторската соработка е клучна за успешно спроведување на интеркултурниот дијалог тоа го истакнуваат и испитаниците во прашалникот.